

mgr Łukasz Presnarowicz
asystent badawczo-dydaktyczny w Katedrze Prawa Podatkowego
Wydział Prawa Uniwersytetu w Białymstoku
e-mail: l.presnarowicz@uwb.edu.pl
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6661-9899>

Lekcja: Akty prawne niebędące źródłami prawa w Polsce – akty stosowania prawa¹

SŁOWA KLUCZOWE: stosowanie prawa, akt stanowienia prawa, decyzja, wyrok, postanowienie.

WPROWADZENIE

Obecnie obowiązuje zasadniczy podział aktów prawnych na te powstające w procesie stanowienia prawa (nazywane również aktami normatywnymi), które ze swej istoty stanowią źródła prawa powszechnie obowiązującego w Polsce oraz akty powstające w procesie stosowania prawa (nazywane aktami nienormatywnymi), do których możemy zaliczyć np. decyzje administracyjne, wyroki, postanowienia,

Niniejszy materiał został poświęcony omówieniu zagadnienia stosowania prawa oraz aktów stosowania prawa, z którymi możemy się spotkać w naszej codzienności, ze szczególnym uwzględnieniem cech tych aktów wskazanych na konkretnych przykładach.

CZĘŚĆ GŁÓWNA

Stosowanie prawa i akt stosowania prawa

Przez pojęcie „stosowanie prawa” rozumiemy sformalizowane tzn. określone przez przepisy prawa, działania kompetentnych organów władzy publicznej polegające na wydawaniu norm indywidualnych i konkretnych w rozpatrywanych sprawach, na podstawie norm prawnych, będących normami generalnymi i abstrakcyjnymi².

¹ Publikacja dofinansowana ze środków budżetu państwa w ramach programu Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą „Nauka dla Społeczeństwa II” nr projektu NdS-II/SN/0131/2023/01 kwota dofinansowania 431 200,00 zł całkowita wartość projektu” 431 200,00 zł.

² A. Jamróz, *Wprowadzenie do prawoznawstwa*, Warszawa 2011, s. 164.

Podstawowy podział stosowania prawa w doktrynie prawniczej zakłada wyróżnienie dwóch podstawowych typów³:

1. typ sądowy – akt stosowania prawa podejmowany jest przez sądy działające w zakresie wyrokowania,
2. typ pozasądowy (typ administracyjny) - akt stosowania prawa podejmowany jest przez organy administracyjne.

Dlaczego wprowadzono taki podział? Przede wszystkim podział ten w sposób jasny i zrozumiały rozróżnia akty prawa, które w sposób indywidualny podejmowane są przez sądy oraz te podejmowane przez pozostałe organy władzy publicznej stosujące prawo. W typie sądowym podkreślana jest niezależność organów sądowych, jak również niezawisłość oraz bezstronność sędziów, natomiast w typie administracyjnym nie występuje taka niezależność i niezawisłość, jak również dostrzegalny jest pewien stopień uznaniowości⁴. Coraz częściej można jednak również napotkać podziały obejmujące alternatywne formy rozstrzygania konfliktów w ramach typu mediacyjnego (mediacyjno-negocjacyjnego).

Podstawą prawną powstania aktów stosowania prawa będą zawsze normy prawa materialnego oraz normy prawa proceduralnego (o których szerzej była mowa w temacie „System prawa (cechy i charakterystyka). Rodzaje prawa”).

Mając na uwadze powyższe należy więc stwierdzić, że przez pojęcie „akt stosowania prawa” należy rozumieć akt zaliczany do szerszej kategorii aktów prawnych, który ograniczony jest do konkretnego adresata normy (jednego lub konkretnej grupy adresatów), który w danej sytuacji (zdarzeniu) wiąże ich prawnie.

Decyzja administracyjna (Czy jest najważniejszym aktem administracyjnym?)

Aktem stosowania prawa w ramach typu administracyjnego są akty administracyjne, a zwłaszcza jeden uznawany za typ kwalifikowany aktu administracyjnego, czyli decyzja. Decyzja jest indywidualnym aktem administracyjnym skierowanym na zewnątrz organu, który ją wydaje, a która to decyzja w sposób władczy i jednostronny rozstrzyga w zakresie praw lub

³ L. Leszczyński, *Typy stosowania prawa* [w:] A. Korybski, L. Leszczyński (red.), *Stanowienie i stosowanie prawa. Elementy teorii*, Warszawa 2015, s. 115 i nast.

⁴ J. Oniszczyk, *Stosowane prawo*, Warszawa 2000, s. 83-85.

obowiązków imiennie oznaczonego adresata⁵. Istotną cechą decyzji jest jej tzw. podwójna konkretność, tzn. że decyzja rozstrzyga sprawę indywidualną konkretnego adresata (strony)⁶. Wskazać należy, że przygotować decyzję (w sensie technicznego sporządzenia jej projektu) może każdy pracownik organu administracji stosowanie do otrzymanego polecenia służbowego, jednak samo „wydanie decyzji” należy do organu administracji⁷.

Zgodnie z art. 104 § 2 kodeksu postępowania administracyjnego: „Decyzje rozstrzygają sprawę co do jej istoty w całości lub w części albo w inny sposób kończą sprawę w danej instancji”. Zastanowić się należy w takim razie nad tymi dwoma rozstrzygnięciami, które mogą być zawarte w decyzji. Pierwszy z nich stanowi rozstrzygnięcie „co do istoty”. Czym jest takie rozstrzygnięcie? Rozstrzygnięcie co do istotny (w całości lub w części) pozwala na faktyczne zastosowanie prawa w ramach wydanej decyzji administracyjnej i wydanie rozstrzygnięcia w sprawie, które kształtuje prawa lub obowiązki strony. Rozstrzygnięcie przez organ sprawy w danej instancji w inny sposób rodzi głównie skutki proceduralne, np., wydanie decyzji o umorzeniu postępowania, gdy postępowanie te z jakiegokolwiek przyczyny stało się bezprzedmiotowe (patrz art. 105 k.p.a.).

Ustawodawca przewidział również elementy konieczne, które musi zawierać decyzja administracyjna. Zgodnie z art. 107 § 1 k.p.a. decyzja zawiera: oznaczenie organu administracji publicznej; datę wydania; oznaczenie strony lub stron; powołanie podstawy prawnej; rozstrzygnięcie; uzasadnienie faktyczne i prawne; pouczenie, czy i w jakim trybie służy od niej odwołanie oraz o prawie do zrzeczenia się odwołania i skutkach zrzeczenia się odwołania; podpis z podaniem imienia i nazwiska oraz stanowiska służbowego pracownika organu upoważnionego do wydania decyzji oraz w przypadku decyzji, w stosunku do której może być wniesione powództwo do sądu powszechnego, sprzeciw od decyzji lub skarga do sądu administracyjnego - pouczenie o dopuszczalności wniesienia powództwa, sprzeciwu od decyzji lub skargi oraz wysokości opłaty od powództwa lub wpisu od skargi lub sprzeciwu od decyzji, jeżeli mają one charakter stały, albo podstawe do wyliczenia opłaty lub wpisu o charakterze

⁵ R. Suwaj, *Wydawanie decyzji administracyjnych*, Wrocław 2006, s. 121.

⁶ A. Wróbel, *Komentarz do art. 104 k.p.a.* [w:] M. Jaśkowska, M. Wilbrandt-Gotowicz, A. Wróbel (red.), *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2024, dostęp: LEX.

⁷ J. Starościk, *Prawo administracyjne*, Warszawa 1977, s. 289.

stosunkowym, a także możliwości ubiegania się przez stronę o zwolnienie od kosztów albo przyznanie prawa pomocy.

Warto pamiętać, że występują akty administracyjne, które mogą mieć odmienne nazwy, jednak ze swojej istoty są de facto decyzjami administracyjnymi. Tytułem przykładu możemy tu wskazać: koncesję, zezwolenie czy pozwolenie (np. na budowę).

Podsumowując należy zaznaczyć, że do podstawowych cech decyzji należą:

1. wydanie jej przez właściwy organ administracji publicznej,
2. wystąpienie podstawy prawnej do jej wydania (znajdującej się w przepisach prawa materialnego oraz procesowego),
3. jest oświadczeniem woli organu,
4. konkretyzuje sytuację prawną strony,
5. dotyczy konkretnej strony i konkretnej sprawy.

Wyrok sądowy (czy z wyroku dowiem się w jaki sposób stosuje się prawo?)

Aktem powstającym finalnie w typie sądowym stosowania prawa są wyroki sądowe. Na przykładzie postępowania cywilnego możemy ogólnie stwierdzić, że wyrok stanowi czynność decyzyjną sądu, w którym sąd ustosunkowuje się do przedmiotu procesu⁸.

Można w tym miejscu zadać sobie pytanie: kto wydaje wyroki? Jaki podmiot prowadzi ten proces decyzyjny? Wyrok wydaje skład orzekający, jednak zawsze w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej. Liczebność składów orzekających może różnić się w zależności od postępowania:

1. w postępowaniu cywilnym – sąd rozpoznaje sprawę co do zasady w jednoosobowym składzie z wyjątkiem spraw zastrzeżonych dla składu trzyosobowego tj. m.in. spraw o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu zaskarżenia choćby w jednej z wniesionych apelacji przekracza milion złotych lub tych rozpoznawanych w pierwszej instancji przez sąd okręgowy jako właściwy rzeczowo (art. 367¹ § 1 k.p.c.⁹),
2. w postępowaniu karnym – sąd rozpoznaje sprawę co do zasady w jednoosobowym składzie (jeżeli ustawa nie stanowi inaczej); w składzie jednego sędziego i dwóch ławników (w sprawach o zbrodnie), natomiast w sprawach o przestępstwa, za które

⁸ A. Góra-Błaszczkowska, *Orzeczenia w procesie cywilnym. Komentarz do art. 316–366 KPC*, Warszawa 2020, s. 2-3.

⁹ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. 2023 r., poz. 1550, dalej jako: k.p.c.).

ustawa przewiduje karę dożywotniego pozbawienia wolności, sąd orzeka w składzie dwóch sędziów i trzech ławników. Dodatkowo - ze względu na szczególną zawłość sprawy lub jej wagę sąd pierwszej instancji może postanowić o jej rozpoznaniu w składzie trzech sędziów albo jednego sędziego i dwóch ławników (art. 28 k.p.k.¹⁰). Odmienne jeszcze wygląda skład orzekający w przypadku zastosowania środka zaskarżenia w postępowaniu apelacyjnym lub kasacyjnym – w tym postępowaniu sąd orzeka co do zasady w składzie trzech sędziów, jednak, jeżeli apelacja lub kasacja wnoszona jest od wyroku orzekającego karę dożywotniego pozbawienia wolności lub apelację wnoszącą o wymierzenie takiej kary – rozpoznaje sąd w składzie pięciu sędziów (art. 29 k.p.k.),

3. w postępowaniu sądowoadministracyjnym - sąd rozpoznaje sprawę co do zasady w składzie trzech sędziów (art. 16 p.p.s.a.¹¹).

Oczywiście strony zaangażowane w konkretny spór sądowy będą zainteresowane głównie rozstrzygnięciem – czy wyrok będzie dla nich korzystny, czy też będą ewentualnie (jeżeli przewiduje taką możliwość ustawa) korzystać ze środków zaskarżenia takiego wyroku (w postępowaniu cywilnym lub karnym będzie to apelacja, a w postępowaniu sądowoadministracyjnym skarga kasacyjna). Przygotowanie takiego środka zaskarżenia wymaga jednak w pierwszej kolejności zapoznania się z ustaleniami poczynionymi przez sąd w zakresie stanu faktycznego sprawy, jak również w zakresie zastosowanych przepisów prawa. Tego wszystkiego możemy dowiedzieć się z uzasadnienia orzeczenia sądowego. Czym jednak jest uzasadnienie orzeczenia sądowego? W doktrynie prawa wskazuje się, że „stanowi wyodrębniony w postaci osobnej wypowiedzi językowej, uargumentowany (w różny sposób i w różnym zakresie) akt odnoszący się do rezultatu zabiegów myślowych co do określenia sposobu rozumienia norm prawnych na gruncie konkretnej sprawy i sformułowany na tym tle konsekwencji prawnych”¹². Uzasadnienie te pozwala więc obywatelowi na zapoznanie się z działaniami podjętymi przez sąd w procesie stosowania prawa. Powinno być sporządzone w sposób jasny, klarowny i zrozumiały. Uzasadnienie składa się zazwyczaj z dwóch elementów: uzasadnienia faktycznego i prawnego. W uzasadnieniu faktycznym sąd wskazuje jakie

¹⁰ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz. U. 2024 r., poz. 37 – dalej jako: k.p.k.).

¹¹ Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (t.j. Dz. U. 2024 r., poz. 935 – dalej jako: p.p.s.a.).

¹² I. Rzucidło, *Uzasadnienie orzeczenia sądowego. Ujęcie teoretyczne a poglądy orzecznictwa*, Warszawa 2020, s. 40-41.

okoliczności uznał za udowodnione, a którym odmówił wiarygodności (podając jednocześnie powody takiej odmowy). Z uzasadnienia prawnego natomiast dowiemy się, jakie przepisy zostały zastosowane w sprawie. Zastosowanie tych przepisów doprowadziło do finału stosowania prawa przez sąd, czego wynikiem było rozstrzygnięcie konkretnej sprawy w danym wyroku.

Wyroki sądowe (po uprzedniej anonimizacji) publikowane są m.in. na Portalu Orzeczeń Sądów Powszechnych (znajdziemy tu wyroki z zakresu właściwości sądów powszechnych, np. w sprawach cywilnych, sprawach karnych, sprawach dotyczących prawa pracy) lub w Centralnej Bazie Orzeczeń Sądów Administracyjnych (znajdziemy tu wyroki z zakresu właściwości sądów administracyjnych dotyczące skarg na decyzje administracyjne). Wyroki nie stanowią źródła prawa w Polsce, jednak z punktu widzenia praktyki prawa ważna jest znajomość orzeczeń w podobnych sprawach.

Postanowienie („brzydsza siostra” decyzji i „sługa” postępowania?)

Postanowienie jest w swojej konstrukcji podobne do decyzji administracyjnej (powinno zawierać również podobne elementy obligatoryjne). Wskazuje się również, że: <<”Postanowienie” jest w rzeczy samej kolejnym terminem, którym ustawodawca opatruje akt odpowiadający teoretycznej definicji decyzji administracyjnej, tyle tylko, że tym razem wyraźnie określa, iż z punktu widzenia procesowego będzie to postanowienie>>¹³.

Czym więc postanowienie różni się od decyzji? Nie jest ono aktem stosowania normy prawa materialnego¹⁴, lecz stanowi akt stosowania wyłącznie prawa procesowego. Niejednokrotnie w drodze postanowienia rozstrzygane są kwestie tzw. wypadkowe podczas prowadzonego postępowania administracyjnego czy sądowego, np. postanowienie o dopuszczeniu dowodu, postanowienie o przeprowadzeniu oględzin, postanowienie o nałożeniu kary porządkowej. Służą one więc zabezpieczeniu prawidłowego przebiegu postępowania, a więc mają charakter niemerytoryczny. Niejednokrotnie możliwe jest również wniesienie środka zaskarżenia na dane postanowienie, jednak jest to możliwe wyłącznie wówczas, gdy ustawodawca przewiduje taką możliwość wprost w ustawie.

¹³ B. Krupa, *Decyzja administracyjna oraz środki jej kontroli* [w:] M. Karpiuk (red.), *Akty normatywne i administracyjne*, Warszawa 2009, s. 165.

¹⁴ W. Dawidowicz, *Zarys procesu administracyjnego*, Warszawa 1989, s. 62.

Doktryna prawa (czy prawnicy-specjaliści mają wpływ na stosowanie prawa?)

W tym miejscu warto zastanowić się nad wpływem doktryny prawa (tzw. piśmiennictwa) na stanowienie i stosowanie prawa. Czy wypowiedzi prawników stanowią źródło prawa? Oczywiście nie, ale historycznie było inaczej. Jak wskazywał Gaius¹⁵: „odpowiedzi znawców prawa są (to) zdania i poglądy tych (prawników), którym pozwolono tworzyć prawa. Jeżeli do jednego sprowadzają się ich wszystkich zdania, to, co w taki sposób myślą, zachowuje moc ustawy, jeżeli są natomiast sprzeczne między sobą, sędziemu wolno pójść za którym zechce zdaniem”¹⁶. Warto zauważyć (co podkreśla również Gaius), że już w starożytnym Rzymie zdania prawników względem jednej i tej samej sytuacji potrafiły być odmienne. Dzisiaj takie odmienne zdania nazywamy poglądami doktryny prawa, które następnie mogą potencjalnie oddziaływać na stosowanie prawa w drodze wydawanych wyroków przez sądy. Podobnie i dzisiaj „sędziemu wolno pójść za którym zechce zdaniem” bowiem sędziowie są w procesie wyrokowania niezależni i niezawisli, a pojawiające się odmienne wyroki w podobnych sprawach stają się początkiem tzw. linii orzeczniczych. W procesie stosowania prawa wydaje się, że powstawanie odmiennych linii orzeczniczych jest zjawiskiem niepożądanym, z uwagi na zasadę pewności obywateli względem prawa. Oczywiście należy pamiętać, że do każdej sprawy należy podchodzić w sposób indywidualnych z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy, jednak, jeżeli w bardzo podobnych przypadkach pojawiają się odmienne wyroki – wówczas powinny zostać podjęte uchwały przez Sąd Najwyższy lub Naczelny Sąd Administracyjny, które rozstrzygałyby dane zagadnienie prawne.

Względem powyższego należy zgodzić się ze stanowiskiem wyrażonym przez M. Borucką-Arctową i J. Woleńskiego, iż: „Opinie wybitnych przedstawicieli nauki prawa stanowiły źródło prawa w czasach Cesarstwa Rzymskiego. Działalność ta miała doniosłe znaczenie dla rozwoju prawa rzymskiego, przekształcając jego różne wątki w jeden system. W czasach współczesnych nie stanowią one źródeł prawa i mogą oddziaływać na ustawodawcę jak również na stosujących prawo jedynie siłą swego autorytetu intelektualnego. Prawnicy ze środowisk naukowych często uczestniczą w pracach przygotowawczych, których wynikiem

¹⁵ Gajusz, Gaius (II w. n.e.) – jurysta rzymski, znany głównie jako autor *Instytucji Gajusza*.

¹⁶ Gaius, *Instytucje* (z języka łacińskiego przełożył i wstępem opatrzył Cezary Kunderewicz. Opracował Jan Rezler), Warszawa 1982, s. 31.

mogą być ustawy, a zwłaszcza kodeksy. Również w procesie stosowania prawa ich opinie mają istotny wpływ”¹⁷.

PODSUMOWANIE

Podsumowując należy wskazać, że akty nienormatywne, czyli akty stosowania prawa nie są zaliczane do źródeł prawa powszechnie obowiązującego w Polsce. W drodze wydanej decyzji czy wyroku kształtowana jest przez konkretny podmiot (sądy lub organy administracji publicznej), na podstawie konkretnych przepisów (materialnych i proceduralnych) oraz w toku postępowania - sytuacja indywidualnego adresata i to właśnie względem niego w danym akcie jest stosowane prawo.

LITERATURA WYKORZYSTANA W PRACY:

- Borucka-Arctowa M., Woleński J., Wstęp do prawoznawstwa, Kraków 1995.
- Dawidowicz W., Zarys procesu administracyjnego, Warszawa 1989.
- Gaius, Instytucje (z języka łacińskiego przełożył i wstępem opatrzył Cezary Kunderewicz. Opracował Jan Rezler), Warszawa 1982.
- Góra-Błaszczkowska A., Orzeczenia w procesie cywilnym. Komentarz do art. 316–366 KPC, Warszawa 2020.
- Jamróz A., Wprowadzenie do prawoznawstwa, Warszawa 2011.
- Jaśkowska M., M. Wilbrandt-Gotowicz M., Wróbel A.(red.), Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz, Warszawa 2024.
- Karpiuk M. (red.), Akty normatywne i administracyjne, Warszawa 2009.
- Korybski A., Leszczyński L.(red.), Stanowienie i stosowanie prawa. Elementy teorii, Warszawa 2015.
- Oniszcuk J., Stosowane prawa, Warszawa 2000.
- Rzucidło I., Uzasadnienie orzeczenia sądowego. Ujęcie teoretyczne a poglądy orzecznictwa, Warszawa 2020.
- Starościak J., Prawo administracyjne, Warszawa 1977.
- Suwaj R., Wydawanie decyzji administracyjnych, Wrocław 2006.

¹⁷ M. Borucka-Arctowa, J. Woleński, *Wstęp do prawoznawstwa*, Kraków 1995, s. 25-26.

AKTY PRAWNE

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. 2023 r., poz. 1550).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz. U. 2024 r., poz. 37).

Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (t.j. Dz. U. 2024 r., poz. 935).

LITERATURA PROPONOWANA DO SAMOKSZTAŁCENIA:

Bator A. (red.), Wprowadzenie do nauk prawnych. Leksykon tematyczny.

Jamróz A., Wprowadzenie do prawoznawstwa.

Karpiuk M. (red.), Akty normatywne i administracyjne.

SCENARIUSZ DO LEKCJI**Akty prawne niebędące źródłami prawa w Polsce – akty stosowania prawa****Cele:**

- zapoznanie uczniów z pojęciem „stosowanie prawa” oraz „akt stosowania prawa”,
- wskazanie cech charakteryzujących akty stosowania prawa,
- podanie charakterystyki decyzji, wyroku sądowego oraz postanowienia jako aktów stosowania prawa,
- zaznaczenie możliwego wpływu m.in. doktryny prawa (piśmiennictwa) na akty stosowania prawa,
- kształtowanie w uczniu kreatywnego i krytycznego myślenia.

Planowane efekty kształcenia:

1. uczeń rozumie pojęcie stosowania prawa w Polsce oraz wyróżnia dwa typy stosowania prawa,
2. uczeń odróżnia akty stosowania prawa takie jak: decyzja administracyjna, wyrok sądowy czy postanowienie od aktów stanowienia prawa (jak np. ustawa) oraz prawidłowo wskazuje ich cechy charakterystyczne,
3. uczeń jest świadomy, że akty stosowania prawa nie stanowią źródeł prawa powszechnie obowiązującego w Polsce, jednak wpływają na sytuację prawną jednostek,
4. uczeń zna elementy obligatoryjne decyzji i potrafi opisać schemat jej konstruowania.

Metody i formy pracy: wykład, dyskusja, praca w grupach, praca indywidualna, sporządzanie projektu pisma procesowego.

Przebieg lekcji:

1. **WSTĘP:** czynności organizacyjne, zapoznanie Uczniów z tematem i celem lekcji. Przypomnienie kluczowych zagadnień z poprzednich zajęć (w tym szczególnie zwrócić uwagę na przypomnienie zagadnień dotyczących aktów stanowienia prawa).

2. ROZWINIĘCIE:

a) Definiowanie pojęcia „stosowanie prawa” i wskazywanie przykładów

Nauczyciel rozpoczyna lekcję zadając uczniom pytania pomocnicze: dotyczące „stosowania” czegoś w praktyce i jaki może być później tego efekt [np. Jak można zastosować długopis w praktyce? (możemy coś napisać i efektem będzie sporządzona notatka z zajęć)],

- Czy każda rzecz ma jakieś zastosowanie?
- Czy możemy również stosować prawo?
- W jaki sposób możemy stosować prawo?
- Kto może je stosować?
- Jaki może być tego późniejszy efekt?

b) Decyzja

Nauczyciel puszcza uczniom przygotowany film dotyczący decyzji administracyjnej (jej elementów).

Nauczyciel dzieli uczniów na grupy. Każda grupa ma za zadanie przygotować projekt decyzji skreślającej ucznia z listy uczniów. Zadanie to pozwala dodatkowo uczniom na odnalezienie i zapoznanie się dokładne ze statutem szkoły (przed zajęciami warto więc zadbać by wersja papierowa statutu była dostępna na lekcji lub co najmniej sprawdzić, czy została umieszczona w formie elektronicznej na stronie internetowej szkoły)

Zgodnie z art. 68 ust. 2 Prawa oświatowego¹⁸ : „Dyrektor szkoły lub placówki może, w drodze decyzji, skreślić ucznia z listy uczniów w przypadkach określonych w statucie szkoły lub placówki. Skreślenie następuje na podstawie uchwały rady pedagogicznej, po zasięgnięciu opinii samorządu uczniowskiego”.

Dodatkowo w pouczeniu należy umieścić informacje dotyczącą trybu odwoławczego. Do tego przyda się informacje, że zgodnie z art. 51 ust. 1 pkt 4 lit. b Prawa oświatowego – organem odwoławczym w sprawie skreślenia z listy uczniów jest właściwy kurator oświaty. Odwołanie od decyzji wnosi się w terminie 14 dni od doręczenia decyzji (art. 129 k.p.a.).

c) Wyrok Sądowy

¹⁸ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (t.j. Dz. U. 2024 r., poz. 737).

Uczniowie pozostając w dokonanym podziale na grupy mają sporządzić mapę myśli dotyczącą tego, co kojarzy im się z pojęciem „wyrok sądowy” – im szerzej pójdą w swoich skojarzeniach tym lepiej! Następnie każda z grup prezentuje swoje skojarzenia i wyjaśnia, dlaczego akurat te elementy umieścili na swojej mapie myśli. Czy skojarzenia są pozytywne czy raczej negatywne? Zadaniem nauczyciela jest znalezienie elementów wspólnych dla wszystkich grup. Warto zapytać również w tym miejscu uczniów: czym według nich jest budowanie zaufania obywateli do organów władzy publicznej?

Przy tym zadaniu warto zwrócić uwagę na to, aby padły w skojarzeniach pojęcia takie jak: Rzeczpospolita Polska, sędzia, skład orzekający, sądy powszechne, sądy administracyjne, akt prawny, stosowanie prawa, władza sądownicza, niezawisłość (pamiętamy bowiem, że zgodnie z art. 178 ust. 1 Konstytucji RP: „Sędziowie w sprawowaniu swojego urzędu są niezawiśli i podlegają tylko Konstytucji oraz ustawom”).

d) Dyskusja

Zagadnieniem wartym do poruszenia z uczniami jest wpływ prawników – przedstawicieli doktryny (piśmiennictwa) na akty stosowania prawa z jednoczesnym zaznaczeniem, że ich wypowiedzi nie stanowią aktów stanowienia prawa, jednak w pewnym stopniu potencjalnie mogą mieć na niego wpływ.

Proponowane pytania do zadania uczniom przy debacie:

- Jak rozumieją pojęcie prawnika jako przedstawiciela doktryny?
- Czy siła autorytetu wypowiedzi znanych prawników może mieć wpływ na akty stosowania prawa w Polsce?
- W jaki sposób mogą tacy prawnicy przez swoje prace naukowe/wypowiedzi/opinie mogą wpływać na akty stosowania prawa w Polsce?

3. ZAKOŃCZENIE: Podsumowanie najważniejszych zagadnień z lekcji.